ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Զաքարիա Գրիգորենտցից Նրա գրատարված «Թեզոզորս Ռչտունի» գիրքը, հեղինակութիւն ներենցիս Գիրքը տպված է 8. Մարտիրոսեանի տպարանում, այս 1881 թվին և արժէ 1 ռուբլի։

—

Մայիսի 25-ին սկսվեցան հարցաքննութիւններ Հաւլաբարի Ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցում և շարունակվելու են մինչև 29 մայիս։ Դպրոցը գտնվում է Լազարեվսկի փողոցում, Յովսէփ Մելիք-Շահնազարեանցի տանը։

—

Մեզ ինդրում են յայտնել որ Շուշուում գուրս եկաւ մանուկի տակից «Զորս մանրագէպ զբրքոյկը։ Վէպիկներից երեքը Պէյճոնս Գոդլէյ են թարգմանած։ Գինը 20 կոպէկ է։ Հարիւրով առնողներին զիջումն կը լինի։ Գնել ցանկացողները պէտք է դիմեն այս հասցէով. Шума, Семеону Ахумянцъ.

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ, մայիսի 21-ից մեզ գրում են։ «Երկի, ժամը երկուսից սկսած մինչև երեկոյեան ժամը ութը այստեղ ձիւն եկաւ և եղանդանը բաւական ցրտեց, այնպէս որ բոլորն էլ ասիայցնում ծածկվել ձմեռնայ վերարկուներով։ Վախենում ենք որ արարը չը ցրտահարվեր։»

—

Մայիսի 25-ին, յայտնի չէ ինչ պատճառով, միայն Վոսկրեպի փոսը ստացվեաւ թիֆիլիսում, իսկ Ս. Պետերբուրգի փոսը չը ստացվեցաւ։

—

Գ. Թոխմախեանի դասախօսութիւնը թիւրքաց Հայաստանին մասին վերեւում է ասրքամի օր, մայիսի 29-ին, Արծրունու թատրոնում. Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան։ Դասախօսը ցոյց կը տայ Հայաստանի կեդրոնական բազմաթիւ նեռուչներ։ Տեղերի գինը նոյն է։ Արդէն գնված տոմսակները զօրութիւն ունեն և այդ դասախօսութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

„Independ. Belge“ լրագրում կարդում ենք, որ իրլանդական կալուածական բիլլ երեւի սաստկի ընդդիմադրութեան կը հանդիպի լորդերի ժողովի կողմից։ Արդէն լորդ Սալիսբուրի, պահպանողականների այժմեան առաջնորդը այս օրերս մի ճաշկերոյթի ժամանակ մի յայտնի զգոնութեան ճառ է ասել կալուածական բիլլի դէմ։ Այդ ճառը իր նշանութեամբ վառ տպաւորութիւն է ունեցել ոչ թէ միայն բիլլի կուսակիցների վրա, բայց նոյն իսկ պահպանողական կուսակցութեան անդամներից մի քանիների վրա։ Մինչև անգամ „Standart“ լրագիրը, որ համարվում է պահպանողականների օրգան, գովասանութիւն է յայտնում Սալիսբուրի լորդի ճառի առթիվ։

Դրեթէ ամեն օր անգլիական համայնքների ժողովի մէջ պատահում են տաք վիճաբանութիւններ հրէական հարցի մասին։ Երեսնամեակում շատ կարիք է, ասում է բրլլիրական „Indep. Belge“ լրագիրը, որ այդ անընդհատ և ջերմ վիճաբանութիւնները կը սաստկեն անդլիական կառավարութեանը գիտել ուստաց կառավարութեանը, ինդրելով այդ վերջինին փոփոխել հրէաների մասին գտնվ. իր այն օրէնքները, որոնք վերաբերվում են Ռուսաստանում բնակվող օտարազգայնակ հրէաներին։ Եւ ինչպէս երեւում է Զարէս Դիլկի ժողովին տուած բացատրութիւններից, այդ քայլն արդէն մասամբ արած է։ Անգլիան, Գերմանիան, Աւստրիան և Ամերիկան արդէն գիտել են ուստաց կառավարութեանը, որպէս զի սրբեն բանակցութիւնները Ռուսաստանի հետ այն միջոցների վերաբերութեամբ, որ բաւական կառավարութիւնը գործ է դնում այդ պետութիւնների հրէայ հպատակների դէմ, որոնք ճանապարհորդում են, կամ ժամանակաւորապէս են բնակվում Ռուսաստանում։

—

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

—

Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ գիւղական ազգաբնակութեան շարժումը հետզհետէ մեծ չափերի է սանուում։ Ժողովուրդը անբաւական է իր այժմեան դրութիւնից և գանգատվում է հարկերի ծանրութեան վրա։ Բօլգարացիներից շատերը ցանկանալու են յայտնում ուստաց հպատակութիւն ընդունել։ Օրինակի համար Լօմա նահանգի բնակիչները, գանգատվելով տասանորդ հարկի վրա, ասում են. „մեր իշխանութիւնը տասանորդ է պահանջում նա ցորենը թիւրքաց ձեռքով է կառաւում, նոյն թագաւորը չէ կանչում տասանորդի պահանջելը“։

Նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ բօլգարացիները այնպէս են անուանում իրանց կառավարութեանը, ինչպէս թիւրքերը անուանում էին սպասամբ բօլգարացիներին, կարծես թէ նրանց իշխանութիւնը ապօրինի են համարում։ Գրանով է մեկնվում, որ բօլգարացիները դժուարութեամբ են գանգատվում իրանց իշխանութիւնից։ Այս իրողութեան պատճառներից մէկն էլ բօլգարացի ասահմանաւորներն են, որոնք գանգատութեան են տալիս տեղացիների գանգատները և շատ անգամ նրանց գուրս են անում, իսկ աւելի լամանալին մինչև անգամ կալանաւորում են։ Ազհասարակ բօլգարական փարչութիւնը շատ վատ է և իրանց ասահմանաւորներին բօլգարացիները թիւրքի որդիք են անուանում։ „Ժանգամիները նոյն զապտիեներն են, ասում են բօլգարները։ Նրանք ուստաց հետամուտ լինելու ծեծում են և կալանաւորում։ Գանգատվելու ժամանակ ասահմանաւորը բաւական շատ յանդգնանելուց յետոյ կը սկսի ծեծել։“ Այսպիսի անբնական գրութիւնը կատարելապէս անտանելի է և գժուար է նրանից ազատվել։ Բօլգարացիների մէջ չը կան փոքր է շատ պատրաստված վարչական անձինք, այդ պատճառով իշխանութիւնը ստիպված է այնպիսի անձանց դիմել, որոնք կատարելապէս անբնդունակ են ցարարգարար բօրգարական անընդունակ վարչութիւնը մեծ կարիք ունի իր մասին Օրինակի համար Տարիերը Հաւլաբար ժամանակ ոչ մի արտօնութիւն չէ արվում և ժողովուրդը ստիպված է ամրողջութեամբ վճարել այն բոլորը, ինչ որ նրանից պահանջվում է։ Եթէ մինչև անգամ ամբողջ հարկի տասերորդ մասը չէ վճարված, վարչութիւնը ամուրզով ծախում է պրոստիտրոյ կոյքը։ Բացի այդ մի քանի հարկեր աւելի մեծ քանակութեամբ են վերցնվում, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ։ Թեպէտ բօլգարացիների տնտեսական գրութիւնը այժմ աւելի լաւ է, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ, բայց այնու ամենայնիւ հարկերի շատացնելը վառ տպաւորութիւն է գործել բնակիչների վրա։

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովը վերջացնում է իր օրէնսդրական աշխատանքները։ Պարլամենտական դիտաւորը այլ ևս կեանքքրէիս չեն այն ժամանակից, երբ վճռվեցաւ պատգամաւորներին ընտրում ձեի հարցը։ Գամբետտա և մի քանի նշանաւոր հանրապետականներ թողին փարիզ և գաղեցան կողմեր ուղեւորվելու։ Ներկայումս Գամբետտա Պրանսիայի համար ա՛ն՚ գործ է նշ մարդ է համարվում։ Նա հասարակական կարծիքի ամենանշանաւոր առաջնորդ է և միակ մարդ, որ կարող է հանրապետական տպաւոյ նամաքաշ լինել։ Ոչ թէ միայն հանրապետականները, այլ և պահպանողականները և միապետականները ճանաչեցած էին այն գրութիւնից, որ Ֆրանսիայի բացառիկ չէր առաջնորդում երկրի մէջ ամենամեծ հեղինակութիւն և ազդեցութիւն ունեցող մարդը։

Փարիզի լրագրիների մէջ անգադար հեռագրիներ են ստացում Գամբետտայի ճանապարհորդութեան մասին, որին ամեն տեղ թագաւորի պէս են ընդունում։ Ամրոսի ա՚ստղին խուժերը, Մարսելիեզայի երգիը, թնդանօթների և հրացանների արձակիը „կեցցէ Գամբետտա, կեցցէ հանրապետութիւնը“ ազատիները, զանգահարութիւնը եկեղեցիների մէջ, երեք գոյնաւոր դրօշակները, այդ բոլորը Գամբետտայի ճանապարհորդութիւնը հանդիսաւոր և շքեղ են դարձնում։ Ցեղական բարբառներով արտասանվող ողջոյնների գամբետտա նոյն բարբառով էր պատասխանում, որ չափազանց հիացնում էր ամբոխին։ Երկաթուղու գնացքը մոռնալով կանգ, Գամբետտայի մայրենի քաղաքին, անցաւ հանդիսաւոր դրութեամբ։

—Ուրեմն գուռ սուրհանգակ էք, խանից նամակ էք ասում, հարցրեց ասիրիէը։

—Նամակ եմ ասում Ֆաթալի խանին, պատասխանեց սուրհանգակը.—պէտք է էգուց ա՚ռաւոտեան հասցնեմ։

—Ասուսած ասներդի զորութիւն տայ, ասաց ասիրիէը.—Էգուց առաւոտեան կը հասցնես, ի հարկէ, կը հասցնես։ Երեկ, խանը օգնութիւն է ինդրում։

—Այո, օգնութիւն է ինդրում, եթէ Չեկան ասնաի, նրանից յետոյ Ռրուսնայ բերդը, Բաղաբերդը, օրանց նստած է Ֆաթալի-խանը, հեռաւոթեամբ կը տիրեն։ Այս պատճառով Ֆաթալի խանը պարտաւոր է օգնել մեր խանին։

—Ասուսած յաջողէ, պատասխանեց ասիրիէը մի առանձին զգացմունքով։— Շատ ապէրեցիր, եղբայր, չասպիտեցիր, մենք բաւական ճանապարհից յետ գցեցինք ձեզ։

Մխանիս սուրհանգակը չը նկատեց, թէ ինչպէս ասիրիէը վերջին խօսքերի միջոցին նայեց հիւսի երեսին և իր յօնքերի խորշոմաց մէջ մի գաղանի ակնարկութիւն արեց նրան։ Հիւսը իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ էր կամենում ասել նա։

Սուրհանգակը մեծ բարով ասելով, կամենում էր բաժանվել իր խօսակիցներից։ Այդ միջոցին ասիրիէը բռնեց նրա ձեռքից, և մի կողմ տանելով, ասաց.

—Եղբայր, այդ ճանապարհով մի գնա, ասելու բաւական կարող ես ընդհանրապէս ինդրելի ձեռքը. սառասարի ծառաները ամեն տեղ սպասեր բռնել են. եկ, այս կողմից գնալ մի լաւ նապարտ կը ցոյց տամ, համ մտաքի և համ անվտանգ։

—Ուրեմն, ասաց սուրհանգակը, ինչպէս կամենաս։ Հարցրեց ասիրիէը։

—Դամակ եմ ասում Ֆաթալի խանին, պատասխանեց սուրհանգակը.—պէտք է էգուց ա՚ռաւոտեան հասցնեմ։

—Ասուսած ասներդի զորութիւն տայ, ասաց ասիրիէը.—Էգուց առաւոտեան կը հասցնես, ի հարկէ, կը հասցնես։ Երեկ, խանը օգնութիւն է ինդրում։

—Այո, օգնութիւն է ինդրում, եթէ Չեկան ասնաի, նրանից յետոյ Ռրուսնայ բերդը, Բաղաբերդը, օրանց նստած է Ֆաթալի-խանը, հեռաւոթեամբ կը տիրեն։ Այս պատճառով Ֆաթալի խանը պարտաւոր է օգնել մեր խանին։

—Ասուսած յաջողէ, պատասխանեց ասիրիէը մի առանձին զգացմունքով։— Շատ ապէրեցիր, եղբայր, չասպիտեցիր, մենք բաւական ճանապարհից յետ գցեցինք ձեզ։

Մխանիս սուրհանգակը չը նկատեց, թէ ինչպէս ասիրիէը վերջին խօսքերի միջոցին նայեց հիւսի երեսին և իր յօնքերի խորշոմաց մէջ մի գաղանի ակնարկութիւն արեց նրան։ Հիւսը իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ էր կամենում ասել նա։

Սուրհանգակը մեծ բարով ասելով, կամենում էր բաժանվել իր խօսակիցներից։ Այդ միջոցին ասիրիէը բռնեց նրա ձեռքից, և մի կողմ տանելով, ասաց.

—Եղբայր, այդ ճանապարհով մի գնա, ասելու բաւական կարող ես ընդհանրապէս ինդրելի ձեռքը. սառասարի ծառաները ամեն տեղ սպասեր բռնել են. եկ, այս կողմից գնալ մի լաւ նապարտ կը ցոյց տամ, համ մտաքի և համ անվտանգ։

Տպագիր երեւում էր նրա գլուխը։ Նա ունէր մի ուրիշ յատկանիշ ևս. սպասաւորները առհասարակ կարճահասակ են լինում, բայց բնութիւնը այդ մարդու վերաբերութեամբ մի սխալ էր գործել։ Նա բարձրահասակ էր և իր սպասաւորով աւելի նեմանում էր ուղտի, քան թէ մի այլ արարածի։

Երկրորդ ուղեորը երիտասարդ էր։ դրան սափրիչը կոչում էր իր աչակերտ, բայց աչակերտ լինելու հասակից չատ մեծ էր նա։ Իր ճանապարհորդական մահանի ծարքին անցուցել էր նա մի փոքրիկ իրաքներ և գրել էր ուսի վրա։ Այդ խուրջինի սէջ գտնվում էին նրա վարպետի մուս պարագաները՝ գնդանն տեսակ սպեղանիներ, որ լցրած էին փայտակաց փոքրիկ սուփերի մէջ։ Սափրիչը գիտէր և վիրաբուժական արհեստը։ Նոյն խուրջինի մէջ կային և գանգատի կասեցիր վէրքեր փափաքելու համար։ Բայց նրա ա՚ստկերտի գեղբոյ կպտեսածքը, երեսի և ձեռքերի մաքուր կային. որ, կարծես, դիտմամբ պատած էր թանձր կեղտով,—ցոյց էին տալիս, որ այդ գեղա՚սասակ երիտասարդը ծնված էր աւելի վաչկատ պարագաներ համար, քան թէ թիւրկ—սափրիչի աչակերտ լինելու։

Երրորդ ուղեորը մի պեղակամ երիտասարդ էր. Նրա առաջի և զրնդ անդամները ամեն ընդունակութիւններ ունէին լաւ բանաստ լինելու համար։ Մի ասարաքի մէջ լցրած պարագայքից, որ կրած ունէր մէջքի վրա, կարելի էր իմանալ նամանալ, որ արհեստով նա հիւսն էր։ Տեսդրանի մէջ կային մի քանի տեսակ ագորներ, մեծ և փոքր ուրագներ, չազանմեներ և ատաղձագործի այլ գործիքներ Դա այն թափառաշրջիկ հիւսներից մէկին էր նմանում, որ գիւղից գիւղ Սալիսբուրի, պահպանողականների այժմեան առաջնորդը այս օրերս մի ճաշկերոյթի ժամանակ մի յայտնի զգոնութեան ճառ է ասել կալուածական բիլլի դէմ։ Այդ ճառը իր նշանութեամբ վառ տպաւորութիւն է ունեցել ոչ թէ միայն բիլլի կուսակիցների վրա, բայց նոյն իսկ պահպանողական կուսակցութեան անդամներից մի քանիների վրա։ Մինչև անգամ „Standart“ լրագիրը, որ համարվում է պահպանողականների օրգան, գովասանութիւն է յայտնում Սալիսբուրի լորդի ճառի առթիվ։

Դրեթէ ամեն օր անգլիական համայնքների ժողովի մէջ պատահում են տաք վիճաբանութիւններ հրէական հարցի մասին։ Երեսնամեակում շատ կարիք է, ասում է բրլլիրական „Indep. Belge“ լրագիրը, որ այդ անընդհատ և ջերմ վիճաբանութիւնները կը սաստկեն անդլիական կառավարութեանը գիտել ուստաց կառավարութեանը, ինդրելով այդ վերջինին փոփոխել հրէաների մասին գտնվ. իր այն օրէնքները, որոնք վերաբերվում են Ռուսաստանում բնակվող օտարազգայնակ հրէաներին։ Եւ ինչպէս երեւում է Զարէս Դիլկի ժողովին տուած բացատրութիւններից, այդ քայլն արդէն մասամբ արած է։ Անգլիան, Գերմանիան, Աւստրիան և Ամերիկան արդէն գիտել են ուստաց կառավարութեանը, որպէս զի սրբեն բանակցութիւնները Ռուսաստանի հետ այն միջոցների վերաբերութեամբ, որ բաւական կառավարութիւնը գործ է դնում այդ պետութիւնների հրէայ հպատակների դէմ, որոնք ճանապարհորդում են, կամ ժամանակաւորապէս են բնակվում Ռուսաստանում։

—

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

—

Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ գիւղական ազգաբնակութեան շարժումը հետզհետէ մեծ չափերի է սանուում։ Ժողովուրդը անբաւական է իր այժմեան դրութիւնից և գանգատվում է հարկերի ծանրութեան վրա։ Բօլգարացիներից շատերը ցանկանալու են յայտնում ուստաց հպատակութիւն ընդունել։ Օրինակի համար Լօմա նահանգի բնակիչները, գանգատվելով տասանորդ հարկի վրա, ասում են. „մեր իշխանութիւնը տասանորդ է պահանջում նա ցորենը թիւրքաց ձեռքով է կառաւում, նոյն թագաւորը չէ կանչում տասանորդի պահանջելը“։

Նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ բօլգարացիները այնպէս են անուանում իրանց կառավարութեանը, ինչպէս թիւրքերը անուանում էին սպասամբ բօլգարացիներին, կարծես թէ նրանց իշխանութիւնը ապօրինի են համարում։ Գրանով է մեկնվում, որ բօլգարացիները դժուարութեամբ են գանգատվում իրանց իշխանութիւնից։ Այս իրողութեան պատճառներից մէկն էլ բօլգարացի ասահմանաւորներն են, որոնք գանգատութեան են տալիս տեղացիների գանգատները և շատ անգամ նրանց գուրս են անում, իսկ աւելի լամանալին մինչև անգամ կալանաւորում են։ Ազհասարակ բօլգարական փարչութիւնը շատ վատ է և իրանց ասահմանաւորներին բօլգարացիները թիւրքի որդիք են անուանում։ „Ժանգամիները նոյն զապտիեներն են, ասում են բօլգարները։ Նրանք ուստաց հետամուտ լինելու ծեծում են և կալանաւորում։ Գանգատվելու ժամանակ ասահմանաւորը բաւական շատ յանդգնանելուց յետոյ կը սկսի ծեծել։“ Այսպիսի անբնական գրութիւնը կատարելապէս անտանելի է և գժուար է նրանից ազատվել։ Բօլգարացիների մէջ չը կան փոքր է շատ պատրաստված վարչական անձինք, այդ պատճառով իշխանութիւնը ստիպված է այնպիսի անձանց դիմել, որոնք կատարելապէս անընդունակ են ցարարգարար բօրգարական անընդունակ վարչութիւնը մեծ կարիք ունի իր մասին Օրինակի համար Տարիերը Հաւլաբար ժամանակ ոչ մի արտօնութիւն չէ արվում և ժողովուրդը ստիպված է ամբողջութեամբ վճարել այն բոլորը, ինչ որ նրանից պահանջվում է։ Եթէ մինչև անգամ ամբողջ հարկի տասերորդ մասը չէ վճարված, վարչութիւնը ամուրզով ծախում է պրոստիտրոյ կոյքը։ Բացի այդ մի քանի հարկեր աւելի մեծ քանակութեամբ են վերցնվում, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ։ Թեպէտ բօլգարացիների տնտեսական գրութիւնը այժմ աւելի լաւ է, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ, բայց այնու ամենայնիւ հարկերի շատացնելը վառ տպաւորութիւն է գործել բնակիչների վրա։

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովը վերջացնում է իր օրէնսդրական աշխատանքները։ Պարլամենտական դիտաւորը այլ ևս կեանքքրէիս չեն այն ժամանակից, երբ վճռվեցաւ պատգամաւորներին ընտրում ձեի հարցը։ Գամբետտա և մի քանի նշանաւոր հանրապետականներ թողին փարիզ և գաղեցան կողմեր ուղեւորվելու։ Ներկայումս Գամբետտա Պրանսիայի համար ա՛ն՚ գործ է նշ մարդ է համարվում։ Նա հասարակական կարծիքի ամենանշանաւոր առաջնորդ է և միակ մարդ, որ կարող է հանրապետական տպաւոյ նամաքաշ լինել։ Ոչ թէ միայն հանրապետականները, այլ և պահպանողականները և միապետականները ճանաչեցած էին այն գրութիւնից, որ Ֆրանսիայի բացառիկ չէր առաջնորդում երկրի մէջ ամենամեծ հեղինակութիւն և ազդեցութիւն ունեցող մարդը։

Փարիզի լրագրիների մէջ անգադար հեռագրիներ են ստացում Գամբետտայի ճանապարհորդութեան մասին, որին ամեն տեղ թագաւորի պէս են ընդունում։ Ամրոսի ա՚ստղին խուժերը, Մարսելիեզայի երգիը, թնդանօթների և հրացանների արձակիը „կեցցէ Գամբետտա, կեցցէ հանրապետութիւնը“ ազատիները, զանգահարութիւնը եկեղեցիների մէջ, երեք գոյնաւոր դրօշակները, այդ բոլորը Գամբետտայի ճանապարհորդութիւնը հանդիսաւոր և շքեղ են դարձնում։ Ցեղական բարբառներով արտասանվող ողջոյնների գամբետտա նոյն բարբառով էր պատասխանում, որ չափազանց հիացնում էր ամբոխին։ Երկաթուղու գնացքը մոռնալով կանգ, Գամբետտայի մայրենի քաղաքին, անցաւ հանդիսաւոր դրութեամբ։

---

*) Ամենք գրում են թուրքարաթայ։

**) Մահմեդականը մեզ է համարում քրիստոնեայն ողջունել այն արարքան խօսքերով, որ ընդունված է գործ ածել միայն մահմեդականին ողջունելու ժամանակ։ Քրիստոնեաների վերաբերութեամբ գործ են ածում ուրիշ սառցուածներ։